

Չէր արժէր թէ՛ն այսքան խօսէինք, սակայն չպէս ըսինք մեր գրականութիւնը մօտեւ չինտելլը տեղ աւրուելու հակամտ է տղէն և իմաստակ մարդոց հրապարակ նետուելով, որոյ միտք փառք և սին ու անադիւն պարծանքն է՝ միտքը, ծագումը և ծառայութիւնը չի սցած կրօնքը ծաղրել, դեռ ինքզինքին ինքը լայը չի մացած, և իբլ կատուածային գոյութիւն վրայ տարակոյս ցցունել և խենդ ու խելատ գաղափարներով չգոյութիւնը վճռել, վերջապէս ինչէն վեր ելնել։ Դանդաղութիւնն ունենալով ոմանց զայրոյթին ոմանց ծիծաղին և ոմանալ փնտսին տեղի տալ։ Աւելի լաւ էր որ մամուլը խուլ մնար այն տեսակ տղայական գրուածոքը չինելու տեղ կրիանգարեն, և օգտելու տեղ կրօնասէն։

ՀԱՅ ԸՆԹԵՐՑԱՏՈՒՆ ՁՄԻՒՆԻՈՅ

Այս ազգային հաստատութեան Տնօրէն Խորհուրդը դրատան մէջ պարունակեալ մատենից նոր ցանկը հրատարակած է, որ իր նախորդ ցանկին հետ բազմապատկուած բաւական յաւելում մը ունեցած է: Բարախ եմք որ յառաջդիմութեամբ ազգային քրքրաբեր կրթութեան զարգացումը առաջնական հաստատութեան ծաղկելուն օգնել իրենց թէ ներթափանցեալ թէ բարոյական ձեռնարկութեամբ: Նոր ցանկին ցոյցացածին համեմատ զմիւսին ընթերցատան գրատունը կը պարունակէ այժմ 2000 հատորներէ աւելի գրքեր: Եւ որոց մեծագոյն մասը գաղղիներէն և հայերէն է: Կան նաև գերմաներէն, իտալերէն և յունարէն: Հայերէն մատենից մէջ առաջին տեղը կրթական վեճակի և վիճակի միաբանութեան նախած գրքերն են: Գաղղիներէն և Անգլիներէն գրքերն մէջ ևս կը գտնուին նշանաւոր հեղինակներու գործեր: Կառմովութեան գիտութեան, փիլիսոփայութեան և այլն վերաբերեալ: Տասնէն աւելի հայերէն թէ հին և թէ նոր հանգէսներ կը գտնուին, իսկ գաղղիներէն և օտար լեզուներէ կը գտնուին քսանի չափ հանգէսներ: Կան նաև հայերէն ամեն տեսակ յառգիրներ, գաղղիներէն և անգլիներէն նշանաւոր թերթեր: Եթէ զարմանալի չէ որ տաճկերէն գիրք չգտնուիր գրատան մէջ, գտնէ տաճկերէն 1—2 թերթեր գտնուիլ վայելուէ էր, ընթերցատան կատարելութեան համար:

Սակայն գլխաւոր խնդիրն հոն է թէ արդեօք ընթերցատան կամ իւր գրատան օրէ օր բարգաւաճումը կրցած է զգալի օգուտ մը ընել հասարակութեան: Վասնզի, ինչպէս որ պանծին առատութիւնը արգելեալ մը յառաջ չգնէր, երբ անտուկին մէջ փակուած մնայ միշտ, նոյն պէս կեցած տեղերին օգուտ մը չեն կրնար ընել գիրք և լրագիրք, եթէ իրենց պարունակութիւնը և էջերուն մէջ ունեցած լոյսը հասարակութեան չհաղորդուին: Մենք այնպէս կ'իմանամք թէ ընթերցատունը չունի այնչափ ընթերցող, որքան լրագիր: Բաժանորդք զգալի յաւելում մը չեն ունեցած, որով հասոյթը հազար թէ ծախքը գոյցելու կը բաւէ: Այսու հանգիստ չ'որացուիր, մանաւանդ շնորհակալեաց արժանի է ներկայ շրջանի Տնօրէն Խորհուրդի ջանքը: Պարտաւր Պ. Աղաճանեան, Ս. Եանիւեան, Մ. Մանեան և Ա. Աղազարեան աշխատասէր երիտասարդները, որք յիշեալ Խորհուրդը կը կազմեն, խղճի մտքի գործ արկած են իրենց պաշտօնը, այսինքն առ կախ մնացած բաժանորդագիրները մեծ փութով հաւաքած և գործերը հաւասարակութեան մէջ մեծածեն: Սակայն պիտի կրնայ արդեօք ընթերցատունը իրմէն սպասուած օգուտները առնալ հասարակութեան միշտ այս կացութիւնը պահելով: Չկրնար անշուշտ, վասնզի ընթերցատունը որքան ծաղկի, գրատունը որքան ստուարանայ, դարձեալ մինչոյն ապարդիւն վիճակը պիտի պահէ, երբ ընթերցող չունենայ:

Ուստի կրնայ ըլլալ որ ուրիշ միջոց մը ձեռք առնուի: Չմիւսինոյ Հայ հասարակութիւնը ազգասիրութեան և ընթերցասիրութեան անտարբեր չէ, միայն թէ գորդ սան և յիշողութեան կը կարծի: Ազգասիրութեան զգացումը յիշեցնելու համար Տնօրէն Խորհուրդը կրնայ որ և է յարմար միջոցներով ի բաժանորդութիւն հրատարակել այնպիսի անձինք, զորս կրնայ աչքին առջև ունենալ ազգայնոց անուններուն մէկ ցանկը չինելով: Մենք վստահ եմք որ հարկերին ութսունը իրաձեւն պիտի ընէ Տնօրէն Խորհուրդը: Իսկ ազգասիրութեան զգացումը գրգռելու համար, ընթերցատան սրահին մէջ տեսնալու սովորութիւններ ընելու լաւ սովորութիւնը վերահաստատել: Ասի իրադրութեան համար հարկ է նախ ընթերցատան յատկացեալ վայրը փոխել, վասնզի այժմու սրահը բոլորովին զուրկ է ունկնդիր պարունակելու գիրքէն: Ընթերցատունը կը պարտի կրկին սրահ մը ևս ունենալ լոկ գիրքեր կարդալու յատկացեալ: Ատենախօսը նիւթ կընտրէ իրեն կարգաւ այսինչ կամ այնինչ գիրքերու պարունակութեան, անոր առթիւք օ

գումներու և այլն վրայ ճառ և լսող: Եւ որ օրը նոյն վրան խօսած գիրքերը յիշեալ կրկին սրահին սեղաններուն վրայ կը շարուին ունկնդիրոց ընթերցման համար: Այս կերպով հանգիստեանց ուշադրութիւնը կը գրաւուի, հետաքրքրութիւնը կ'ազգայնուի, և եթէ բաժանորդ է կրթութեան հետադաշ օրը նոյն գիրքն ընթերցելու երթալ, իսկ եթէ բաժանորդ չէ կամ ընթերցատան և կամ գրատան բաժանորդ կը գրուի: Ասի կրնայ արգելադրար միջոց ըլլալ ընթերցանութիւնը հեշտեալ և դիւրութեամբ ծաւալելու համար: Հապա ինչ օգուտ պիտի կարենան ընել, գրատան մէջ փակեալ և բանտարկեալ գրքերն, երբ իրենց էջերը ժողովորդեան աչքին տակ իյնալով լոյսերին հաղորդեն անոր:

Գերազատել Խորէն Նարպէյ Արքեպիսկոպոսի Պաշտօնէ հասած օրը, օսմանեան տէրութեան դեսպան Սիւլէյման Պէյի այցելութիւն մը կուտայ, յետոյ յետագոյնատան առաջին քարտուղար Օսման Էֆէնտիի հետ միատեղ Ռումանիոյ նախարարաց և օտար տէրութիւններու գեղականաց ևս կայցելէ, և ասոնց ամենուն ալ փոխադարձ այցելութիւնը կրնայ ունի:

Երկրորդ օրը, Նորին Գերազատութիւնը Ռումանիոյ կարոլու իշխանին հետ տեսակցելու փափաքը կը յայտնէ՝ դեսպան Սիւլէյման Պէյի որով կրնէր կայանայ իշխանին և իշխանուհոյն Մեծ պատուով կընդունուի և մէկ ժամու չափ կը տեսակցի անոնց հետ:

Նորին Գերազատութիւնը կիրակի օր Ս. Պառարոզ կը մտնուի ցանէ իշխանին և իշխանուհոյն փափաքանօք, ուր ներկայ կը գտնուին կարոլու իշխանը, երկրին նախարարք, խմբագիրք և Ռումանիոյ շատ երեւելի անձինք, իշխանուհին անհանգիստ ըլլալով չէ կրցէր ներկայ գտնուիլ, նոյնպէս Ռումանիոյ արքեպիսկոպոսը անձնական տեղափոխութեան պատճառաւ իր փոխանորդը կը զորդէ սոյն հոգեւոր արարողութեան: Նոյն իրիկունը, Ն. Գերազատութիւնը իշխանին պալատը հրաւիրուելով անոր հետ կը ճաշէ, երկրորդ իրիկուն ևս ճաշի կը հրաւիրուի Պ. Պօքրէսոօ պաշտօնէին ապարանքը:

Լրագիր հետեւեալ լուրերը կը հրատարակէ: Բաբերգէն Հոկտեմբ. 14 թուականաւ Պատրիարքարանի գրութեամբ նամակ մը կը ծանուցանէ թէ՝ Գողադիւր գիւղին մէջ քանի մը մոլեռանդ և բռնաւոր տաճկներ տեղւոյն Հայ քահանայն գաղանաբար կ'սպանեն ու կ'մորթեն և նորա տանը մէջ գտնուող 1—2 անձինքն ալ զարնելով կ'վիրաւորեն:

Պաշտօնէին առնուած վերջին տեղեկութիւնք կ'ըմտնուցանեն թէ՝ տեղւոյն Հայ գաղթականութիւնը, գերաւ Խորէն Նարպէյ սրբազանի ազգաշահ քարոզներէն ու բանախօսութիւններէն խրախուսուելով և տղաօրիական զգացումներն արծարծուելով, փափաք զգացեր են Պաշտօնէին մէջ ազգա գիւղերով վարժարան մը հաստատել, ընդ բարձր հոգեւորութեամբ գերաւ Խորէն սրբազանի ինչպէս նաև զՆորին Սրբազնութիւնը Ռումանիոյ Հայոց առաջնորդը ներառել տարեկան 18,000 Ֆրանք թոշակաւ:

Գերաւ Խորէն սրբազանի այս մասին ունեցած արամադրութիւնը չգիտեմք, բայց կը հաւատամք որ եթէ այդպիսի պաշտօն մ'ընդունի յօժարակամ, մեծ բարիք մ'ըրած կըլլայ թէ Ռումանիոյ Հայ թաղականութեան և թէ ապագային ընդհանուր ազգին համար:

Արարատեան ընկ. վանայ վարժապետանոցին մէջ անհաւատութիւն ուսուցողներու լըոյն վրայ բացուած ըննութեանը նկատմամբ, կիմանամք թէ յիշեալ ընկերութեան գործադիր ժողովը բացատրութիւն պահանջելով Փիլիպպէսեան արժա. Ղեւոնդ վարդապետէն, յիշեալ վարժապետանոցի տեսուչ Պ. Նաթանեանի գէմ վանայ մէջ տուած քարոզին վրայ Ղեւոնդ վարդապետ պատասխանէ թէ, ինքն իր քարոզին մէջ ոչ վարժարանի անուն տուած է և ոչ ալ տեսչի, այլ ազգա վարժարանի մը մէջ անհաւատութեան դասադրքեր գտնուիլը ազգա

րայականութեա գէմ ըլլալուն վրայ հրաւիր: Եւ արական ուշադրութիւնը Ղեւոնդ վարդապետ լսելէ ետեւ Արարատեան ընկերութեան թէ ինչպէս փով խնդիրը գոցել է, իսկ եթէ ընկերութիւնը աւելի խաղաղութեան մէջ մտնել ուզէր չարցնէ և ուզէ իմանալ թէ ինչպէս վարժարանը, մասնաւորապէս տի պոյն: Արարատեան ընկերութեան վանայ վարժապետանոցն է, ուր Բորթուղապետի տեսչութեան օրէն և սորա ձեռքը կուտանգեանի Մէթօքը մուտ գտնելով հոգ, տակաւին ցարդ աշակերտ ձեռքը կ'գտնուի եւ զեր անհաւատութեան այդ դասադրքերն: Կը փափաքէինք լսել թէ, Պ. Վասիլեան էֆ. որ այս շարժու մայրաքաղաքս դարձած է, յիշեալ վարժապետանոցին մէջէն այդ գրքերն վերցնելով անհետ ցնել տուեր է:

Արարատեան ընկերութեան ձեռնարկն ու նպատակը բարի է փեմ. արդարեւ, բայց իր գործածած անձանցը և սոցա սկզբանց ու գաղափարոցը մնացն ալ պէտք է լաւ ընտրութիւն մ'ընել:

ՆԵՐՔԻՆ

ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆԻ ՃԱՌԸ

Անցեալները ժողովրդական դպրոցէն (մէք. թէպէ միջոց) ուսումնաւարտ քանի մը դպր. մագաներ, վեհա. կայսեր կողմէն պալատը կոչուելով, Սուլթանին հետագայ խօսքերը լսելու կ'արժանանան:

Վեհաճարներ,

Նոր բացած ժողովրդական դպրոցէն, ձեզի պէս ժողովրդական պաշտօնեաներ հասցնելու յաջողած ըլլալու համար ուրախ եմ:

Ձեր քննութեան ժամանակ ես անձամբ ներկայ չգտնուելուս, գրադմանքներս պատճառ ըլլալով, յատկապէս իմ կողմէն Սիւլէյման Պէյը զրկած էի: Ձեր առաջ քննութեան մէջ, յընդուցած արժանաւորութիւնիդ կատարեալ կերպիւ ինձի լմայնութեամբ գոհունակութիւնս տեղի ունեցաւ:

Մեր սէրութեան ի նորոյ բարենորոգութեան համար, ձեզի պէս գիտուն և կրթեալ գործադիր պաշտօնեաներ հասցունելու խնայատիճան փափաքելը ցոյցնելու համար զձեզ առջևս կանչեցի: Ձեզի յայնմած այս փափաքս, գեղ. գպրատան մէջ գտնուող ընկերակիցներու ևս պէտք է քաջակրթութիւն ըլլալ. անոնց ևս իմողչայն հաղորդելով, իրենց տէրութեան և երկրին բարի ծառայութիւններ ընելու կարողութիւններն քնդարձակելու համար իրենց ուսումներուն կարեւորութիւն տալիսին կը պատուիրուի: Թէ, ձեր և թէ ազգին վրայ ունեցած յոյսերս Աստուծով կատարելապէս իրականաւորվ, ես ալ փափաքանացս հասած պիտի ըլլամ:

Ձեր վրայ ունեցած հաւատարմութեանս և սիրոյս ի նշան, առայժմ Մեծիօրէի առաջին կարգէն մէյմէկ պատուանշան կը շնորհեմ: Ձեր պաշտօնատեղիներուն մէջ, ցոյցներդ յաջողութեան համեմատ, Աստուծով ապէս մեծ պատուանշաններու և աստիճաններու կ'արժանանաք: Բարձրեալն Աստուած մեր տէրութեան և ազգին բարենորոգութեան ծառայողներուն բարի յաջողութիւն պարգևեցցէ, ամեն:

Կայսեր. կառավարութիւնը երկու շրջաբերական ուղղած է գաւառաց կառավարութիւններուն: Առաջինը կը հրամայէ որ, այսուհետեւ պաշտօնական հաղորդակցութիւնը գրութեան կերպիւ ընեն, և ոչ թէ հեռագիր գործածեն: Իսկ հեռագիր այն ատեն քաշեն, երբ խնդիրը խիստ ստիպողական է: Երկրորդ շրջաբերականը կը հրամայէ որ զինուորներու յատկացեալ ամսական թոշակները առանց յագաղման վճարուի, նոյն իսկ, եւս զգաւաւ կամ սանձադին եկամուտը չբաւէ ալ ուրիշ պաշտօնէից ամսականները վճարելու, դարձեալ ոտտիկանութե գործակատարաց թոշակները նախաձեռնող համարուելով հարկ է որ անմիջապէս վճարուին:

Օսմանեան զորքանակին վերանորոգութեան յանձնաժողովը իր որոշմանց առաջին մասը է

Երևան համաժողովը : Տասն օրոշում միջոցին մէջ
արեւմտահայկեան ժողովրդի մը պատգամաւորութիւնը
Ստեփանի հաւանութեան յանձնած է : Ծրար-
դին գլխաւոր կէտերը հետեւեալներն են .
Ա. Գործուն ծառայութեան մէջ զեղչում մը
պիտի ըլլայ : Հետեւեալ զօրոյ՝ երկու տարուան ,
իսկ հեծեղաօրաց և հրաձիգ զօրաց՝ երեք տար-
ուան համար :

Բ. Զօրաց թիւը 100 000 պիտի ըլլայ : Խաղա-
թեան ժամանակ , իսկ ի պատերազմի մէկ
ժողովն 600,000ի պիտի հասնի :

Գ. Զօրաբանակը լաւ կերպով պիտի հոգա-
ծի տարեկան 6 միլիոն օսկի ծախք մը որոշելով :

Դ. Զօրածոյովի ատեն խտրութիւն չպիտի
ըլլայ միւսիմանաց և քրիստոնէից մէջտեղ :

Այս դրութիւնը անիրազօրծելի ըլլայ թէ և
Արեւմտեան Եւրոպայի ուրիշ բոլոր երկիրներու
մէջ , սակայն զինուորական ձեռնհաս իշխանու-
թիւններ , որք երկրին բարուց վրայ լաւ տեղե-
ութիւն ունին , կը պնդեն թէ : Տաճկաստանի
համար բոլորովին կարեւորութիւն ունի :

Միշէլ բաշա , որ Կ. Պոլսոյ քարափանց շինու-
թեան արտօնատէրն է , անցեալները վեհափառ
Ստեփանի ներկայանալու պատուոյն արժանացէր
է , ուր յայտնէր է Նորին վեհափառութեան
թէ , քարափանց շինութեանն զատ , օսմանեան
նաւարկութեան մեծ ընկերութիւն մը պիտի
հաստատէ : և թէ ասոր իրականացման համար
Եւրոպայի խալիքի ճամբորդէ : Ստեփան համար
կայրը , որոյ գահակալութենէն ի վեր երկրին
քարաշէնարար համար ունեցած վեհ զգացում-
ները ծանօթ են աշխարհի , իսկապէս գոհունակու-
թիւն ցոյցէր է Միշէլ բաշայի այս նպատակին :

Մայրաքաղաքին թերթերը կաշուածոց՝ հա-
տարակաջ օգտին համար՝ վճարմամբ գրաւման
նշանակին (իսթիմալ) վրայ 31 յօդուածներէ
բաղկացեալ կանոնադիր մը հրատարակած են
պաշտօնապէս , որ կայսերական վարչապետը
կրկէ : Այս կանոնադրութիւնը երեսփոխանա-
կան ժողովոյ ուղարկութեան պիտի յանձնուի
երբ յիշեալ ժողովը գումարի : Այսու հանգերծ
առաջարկ մը գործադրելի պիտի ըլլայ , փոխանակ
1855ի կանոնադրութեան :

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ

Յունական խնդրոյ տառերորդ : Նիստը պար-
տաւոր պիտի ունենայ ըստ լրաց Պոլսոյ թերթից ,
և կարծուածին համեմատ վերջինը պիտի ըլլայ :

Ալպանիոյ լուրերը գոհացուցիչ են : Մոսկովա-
քաղաքի առաջարկութիւններն ընդունուէր են
Ալպանիոյ կողմէն , և ձուլեանէ ու իշխանի
խնդիրը տաճկական հողը գաղթելէ ետեւ յիշեալ
ճիւղերէն զարտադրել պիտի յանձնուին :

Բարձրագոյն Գուռը սկզբնապէս ընդունեց
վատիկանի առաջարկութիւնը որ Կ. Պոլսոյ մէջ
պաշտօնական ներկայացուցիչ մը ունենալ կու-
զէր : Սակայն , Պապին այդ ներկայացուցչին
ամբողջ Տաճկաստանի մէջ տարածեալ պապա-
կանաց վրայ ունենալիք ազդեցութեան եղա-
նակը դեռ որոշուած չէ , և կը հաստատեն թէ
արդէն այս մասին բանակցութիւններ տեղի ու-
նենալով վերջ մը պիտի գտնէ :

Ռուսաստանի լուրերը կ'իմացունեն թէ , Ա-
լեկանդր կայսրը հրաւիրած է Եուզաօֆ կոմսն
անմիջապէս Ռեդէրսպուլի գաւառաւու և կայսե-
րական մեծ փոխանորդութեան երրորդ բաժ-
նին զբոլոյն անցնել : Եուզաօֆ , որ արդէն բո-
տանձնած է այս պաշտօնը , նոր ծրագիր մը
յանձնէր է իւր վեհափառին Նիշիլիթները
զաւեւութեամբ : Այս ծրագրին տրամադրու-
թիւններն ի գոտ պիտի դրուին Ռուս ժողո-
վորդը Նիշիլիթներու հարուածներէն տղա-
տելու համար :

Եւ սակայն , Նիշիլիթները երբեք չեն վեհա-
տիր : Հրապարակ հանած մէկ նոր յայտարա-
րութիւններն կը պառնայ նոր ի նորոյ ծառայողներ
լուրեր կայսեր և այլ մեծամեծաց կենաց գէտ
առաջնորդութիւն երկրորդ պիտի ազատեն այս
կերպիւ զինքը հարստահարող բռնաւորութե-
ն : Կը յայտնեն նաև Նիշիլիթները թէ նոյնիսկ

իրենք հրամայած էին ընել Զարին կենաց դէմ
եղած վերջին դաւաճանութիւնը , և թէ իրենք
են պաշտօնականաբար այս գործին :

Արեւմտահայկեան իշխանա հասած հեռագրա-
կան վերջին լուրերը կը հաստատեն ազատամարտի
անգլիական բանակին վրայ քրտ յարձակումը ,
անգլիական բանակին Գաղուլի մերձակայքը
դանդաղ շարժմանակ : Ճակատամարտը սաստիկ
եղէր է , և յարձակողները , որոց թիւը 10,000է
եղէր , վայրկեան մը յաղթող հանգիստնալով
չորս թիւանոթ կը գրաւեն :

Պարսկաստանի և Անգլիոյ հետցհետէ ունե-
ցած մերձաւոր յարաբերութիւնը , տեղի տը-
ւած է Ռուս թերթերու տրտնջանաց : Մանա-
ւորապէս ԿՕԼՕՍ լրագիրը , իր նրումութիւնը
կը յայտնէ : Դժբաղդաբար , կընէ յիշեալ թեր-
թը , դէպքերը կ'ապացուցանեն որ պատմու-
թիւնը ճշդին իրողութեանն է : Եւրոպայի մէջ
արդէն մեր թողտու քաղաքականութեան դա-
ւալն պատուները քաղցինք , մեր դէմ ատելու-
թիւններ յարուցանելով որոյ բնաւ արժանի
չէինք : Պարսկաստանի՝ ալ առիթ պիտի տամք
որ զգալուարժ զարմացունէ մեզի դէմապետարտ
գտնուելով : Իսկայի թագաւորութիւնը նուա-
ճելէ ետեւ , փութագինք այնտեղի գերութեան
մէջ գտնուող անձինքը ազատել : Մեր զօրաց
զինուորական շարժումները , թէ այդ երկրին
և թէ վրանաբնակ ցեղերու մէջ , նախ և առաջ
Պարսկաստանի օգուտ քաղել տուին անոր սահ-
մանադիւրոյ ապահովութիւնն իրացունելով , զոր
չունէր մինչև այն ատեն : Վերջապէս Պէրսի
գահին մէջ , Պարսկաստանի փութուրը ըն-
դունեցաւ , չնորհիւ Ռուսիոյ պնդման և անոր
զօրաբանակին յաղթութեան : Եւ ինչ կընէ
Պարսկաստան : Շնորհակալ կըլլայ մեզի այն ա-
մենուն համար , զոր ըրինք իրեն արգիւնելովոր
իր հպատակները մեր ճամբորդող զօրաբանա-
կին պաշար հայթայթեն , որ հակառակ է մի-
ջադպային ստիքութեան խիստ չեզոքութեան :

Ամեն չէ արդեօք որ Պարսկաստանի դէմ մեր
կայսրութիւնը փոխեմք : Ստեփան Եւզաօֆ է այս
միջոցը ձեռք առնուլ , և սկիզբ մը ըլլալու հա-
մար , ուսական կառավարութիւնը պէտք է
որ անմիջական վճարում պահանջէ այն փաստաց
համար , որ տեղի ունեցան փութաբերուն մեր
սահմանակից նահանգներու մէջ ըրած հողկա-
հարութենէն : Իսկ երբ մերժէ այս վճարումը
պէտք է խօսքը գործի փոխել և վրանները դար-
մանել Արապականի նահանգը դրաւելով որ
Պարսկաստանի ամենէ հարուստ նահանգն է :
Միով բանիւ , երբ այս կերպ վարուիմք Անգ-
լիոյ և Աւստրիոյ մեզի տուած օրինակին հետե-
ւած պիտի ըլլամք :

ԶԱՐԻՆ ԱՆՁԻՆ ԴԻՄ ԵՂԱՄ
ԴԱՄԱՋԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծածէ Տի- Կո-Ջե-Նի-Սա-Պա-Պիրը հետադայ
հեռագիրը կը հրատարակէ առ որոյ ուղղուած
է Մոսկուայի կառավարչին կողմէն :

Գեղեւորներ 1 (Ն. Տ.) երեկոյեան ժամը 11-
ին , այն վայրկեանին ուր կառավարումը , որ կայ-
սեր ծառայներն ու կահնը կը տեղափոխէր ,
Ռօկօֆի թաղին Եօթերորդ բաժնին մէջ կը մտ-
նէր , աղմուկ մը փրկուաւ յանկարծ որ զկառա-
խումը երկաթի գլխերէն գուրս կը հանէր ,
կահնարափով լեցուն ձիւն մը կործանեցաւ և
ուրիշ երկու ձիւն , ուր մարդիկ կային , ուղիէն
գուրս ինկան :

Աղմուկէն յետոյ ուղիին վրայ խուռոյ մը բա-
ցուեցաւ , որ երկու Արշն խորութիւն (արշնը
211 հազարամէթր է) եօթը երկայնութիւն և
ուրիշ լայնութիւն ունէր : Դեռ նոյն կամ վերա-
ւորուող չկայ : Այս ստորերկրեայ խուռոյց փո-
րելու ձեռնարկող տունը գտնուեցաւ , որով
միջոցներ ձեռք առնուեցան փորողները գտնե-
լու համար :

Չարը երկաթուղին մեկնելով ֆաղայի մայր
եկեղեցին կը հասնի , ուր գոհարանական աղօթք
մը կըլլայ ի շնորհակալութիւն Աստուծոյ , ուրկէ
ձմեռային պալատը կը հասնի : Սոյն պալատին
մատրան մէջ ևս մաղթանքներ կը կատարուին
ուր ներկայ կը գտնուի կայսրը և իւր անձինք

տակալին ճամբորդութեան զգեստները վրա-
նին : Ներկայ էին նաև կայսերական ընտանեաց
անդամք : Փաղաքը դրօշակներով զարդարուած
էր և երկաթուղեոյ կայարանէն մինչև պալատը
տանող փողոցին մէջ խուռն բազմութիւն մը
կը վստայ , որ եռանդաւին կերպիւ Զարին տ-
գատութեան համար ուրախակցութեան աղա-
զակներ կընէր :

Այս օրը յաւելուածով մը կը ծանուցանէ
թէ կայսրը ի պատասխանի Մոսկուայի կուսա-
կային որ փորձանքէն պրծուելուն մասին շնոր-
հաւորած էր , ըսած է՝ երջանիկ եմ զձեզ տես-
նելուս որ կը յիշեցնէ ինձ ձեր և ամբողջ Ռու-
սիոյ հաւատարմութեան ապացոյցը : Ապրիլ 2ի
արկածին ժամանակ : Գիտէք երէկ իրիկուան
արկածն ալ : Աստուած հաճեցաւ խնայել ինձի ,
և ինձի ընկերակցողաց : Ինքզինքս Տիրոջ ձե-
ռաց յանձնեցի և Տէրը պահպանեց զիս : Կը դի-
մեմ բոլոր պատուաւոր անձանց որ չարէն խոյս
տան , կը դիմեմ՝ ծնողաց , որպէսզի իրենց դա-
ւակները բարութեան ճանապարհին մէջ ուղ-
ղեն , զանոնք համեստ քաղաքացիներ և ոչ թէ
չարադործներ ընելու համար :

Այս խօսքերը անբացատրելի համակրութե-
ք ընդունուեցան : Լուրը համեմունկ պէս Սէն-
Քէ-Էրսպուրի քաղաքը դրօշակներով զարդար-
ուեցաւ :

Թայքլլադիոյ Պէրսի թղթակիցը կըսէ թէ ,
կիցով կայսեր և Տանիմարքայի թագաւորին
տեսակցութիւնը ոչ կ'իւրաքանչեւ դուքսին և
ոչ ալ Ռաիայի դաշնադրութեան վրայ եղած է :
Յունական տաճկանագիտութեան վրայ տեսակցէր
են երկու վեհապետք : Հելլենացիք դրդուե-
լով սոյն խնդրոյն յապաղման համար ամբաս-
տանէր են Եօրիկ թագաւորը , և սա ևս վախ-
նալով որ իր նախորդ Օթոն թագաւորին բաղ-
դին կը վիճակի , ինքընէր է իր հօրմէն որ կիցով
կայրը ազգու միջամտութիւն մը ընէ այս
խնդրոյն մէջ : Այս և ահա երկու վեհապետաց
տեսակցութեան բուն պատճառը , որ տարա-
ձայնութեանց տեղի տուաւ Եւրոպայի մէջ :

ՍԱՀՄԱՆԱՐԱԿԱՆ ՕՐԻՆԱՑ ԾՐԱԳԻՐ
Ի ՌՈՒՌԻԱ

Ստորին դահլիճը (Մէքսիկան քայտ Տուամ)
դիւաւորապէս դիւղաց՝ տարրէն պիտի բազկա-
նայ ընդհակառակն առաջ : Դահլիճը (Պայարու-
քայտ Տուամ) պիտի զմուռ միայն կայսեր
կողմանէ կոշուած անդամներէ և ուարձագոյն
ազնուապետաւոր (պոյար) կարգէ բնտնալներէ :
Այս վերջին դահլիճը պահպանողական կուսակ-
ցութիւնը պիտի ներկայէ : Բարձրագոյն ազ-
նուապետականութիւնը ընդհանրապէս պահ-
պանողական քաղաքական դրօշին տակնէ այսօր :

Այս ներկայացուցչական դրութենէն զուրկ
պիտի ըլլան առաջարկ կողման : Սիպիլիոյ և
կեդրոնական Անիոյ ժողովուրդը մէկ խօսքով
ուսական Սիւան :

Այս կոմսն պիտի միանան փոխարքայական
իշխանութեան տեղի և պիտի կառավարուին
փոխարքայի մը կողմանէ : սոյն իշխանութեան
համար որոշուած է արդէն (Գեծ-Դուքս Մի-
քայէլ Նիքօլայէվիչ) արժան կուսով : Կիւստու-
րամուրը անորոշ օրէնքով մը կատարեալ ա-
զատութիւն պիտի ստանայ , այլ ուրիշ դրութե-
ք և մասամբ ևս անկախ , պետութեան մէջ :

Ռաթուր (Ռահմանագրութիւնը) կը պարտի
հաւատարապէս հաստատել դատաւորաց անկա-
խութիւնն ու անփոփոխելութիւնը :

Չէմբուաները , այսինքն գաւառաց Տիէթեն-
րը նոր իրաւասութիւններ պիտի ստանան նաև
իրաւունք պիտի ունենան գաւառաց վարչու-
թիւններուն հսկել :

Չինուորական ստիպողական ծառայութիւնը
լիովին պիտի կատարելագործի : Չինուորական
գաղթականութիւնը (այսինքն Տօնի , Ուր , , ,
Ազոխի և Կասպից ծովուց եղերքներուն նոյնպէս
Չինուորիկ դադարներուն) պիտի լուծուի :

Տրոց դրութիւնը հիմնովի պիտի բարեկար-
գուի , և անհատական տուրքը (բօտ , խնայա
բօտաթէ) պիտի ջնջուի : Հասարակային տուրքը
պիտի զբաղանայ և առանձնաշնորհեալը հաւա-

սար իրաւունք պիտի ունենան հասարակութեան հետ :

Տէրութեան պարտուց մարդ տուածք մը և հասարակաց պարտուց հաշուէքները մը պարտ կարգուին :

Պաշտօնեայք պատասխանատու պիտի ըլլան խորհրդարանին առջև :

Իսկ գալով կայսեր անձին, իսկ նուիրական և անյարձակելի, զերծ է բոլոր պատասխանատուութենէ :

Կառավարիչք պատասխանատու են ուղղակի քննութեան տակ, և Հասարակաց ինքնիշխանութիւնը պիտի ճանչուի օրէնքով մը :

Պետութեան բոլոր պիտի ընտրուի :

Տէրութեան պաշտօնէութիւնը պիտի ստորաձուլին, և 13 կարգ վարչութիւնը պիտի վերացունին :

Օրինաց առջև հաւասարութիւնը անզիմամբ պիտի հաստատուի : (Գրեցէ հրէից կացութեան նկատմամբ է այս :

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալները յունաց առաջնորդ արանին մէջ արտաքուց կարգի ժողով մը գումարեցաւ, ուր խորհրդակցութիւն եղաւ կայսերական կառավարութեան առջամ 1500,000 զուրուշի պէտէ լիւր տուրքին վճարման վարչութեան մը անգամնին առաջարկեցին այս պարտուց վճարման համար եղած կեդրոնական վարչութիւնը փոխութիւնը, Հասարակութիւնը իր ամեն ճիգը կ'իյնայ այս պարտքը վճարել օսմանեան ուսկին 350 շրջութիւն արժողութեամբ հաստատուելով :

Պէտքերն առաջին օրը չէին լիւր : Պէտք Այս քանի Միւթէսարքի կոչուած է :

Գիւղաքաղաքներէն հասած լուրերուն նուիրելով, օգտերը խիստ անպատասխար կերպիւ օգնած են դաշտերուն առաւարներէն : Վարուցանք և հարաւունք այնպիսի գոհացուցիչ կերպիւ եղէր են, որ յառաջիկայ տարուան մէջ մեր վիճակին ամբողջ յանձնարանները լցունելէ ետեւ, արտաճութիւն ևս պիտի ըլլայ նշանաւոր քանակութեամբ :

Տեղւոյն թերթերէն մին հետեւեալը կը գրէ. Միւթէսարքի մեզի հասած նամակ մը կ'իմացունէ թէ ինչպէս փոխի և ինչպէս պիտի այլ կըրգեաց մէջ, այդ կ'ըզիկին մէջ ևս երեւան ելէր է այն ստեղծի հիւանդութիւնը, որ նարնջներաց և Կիարոն իանդուգական պարտեղները չորցունելու փառքին մէջ արկած է : Մեր թղթակիցը կը գրէ թէ երբեք միջոցներ ձեռք առնուած չեն այս հիւանդութեան ինչ ըլլալը քննելով, անոր գործին մը գտնելու համար :

Քաղաքին մէջ նոր հաստատուած Առեւտրական Դահլիճին առժամանակայ վաճառքն առժողովը անցեալ օր գումարեցով, քուտրելութեան գործարարութեան ձեռնարկեց : Քուտրելութիւնը եղած էր Դահլիճին Գիւղան ու խորհրդը կողմէն համար քուտրելութիւնն հետեւեալ արգիւնքն ունեցած է, այսինքն, Պ. Բոլ Օմիրո նախագահ, Պ. Էմիլ Պիւրան փոխնախագահ, Պ. Բէնէ Միլիթի, Սպարթակեան, Էտուարդ, Ճիւլիէնեան, Խորհրդական կոչուեցան ներքնաճութեան բաժնի, իսկ արտաճութեան բաժնին խորհրդական կոչուեցան պարտնայք Էրնէսթ Բաճի, Անթուան Պալեան, Է. Ժ. Տալի :

Ներքին գործոց պաշտօնէութեան կողմէն նէ չըլտրեւական մը հասած է նահանգիս կառավարութեան, վերաբերեալ հասարակաց ապահովութեան : Մայն չըլտրեւականը միւս վիլլայէթներու ևս ուղղուած է :

Ներքին գործոց նախարարը ուղարկութեան առնելով գաւառներէ ի կ'Պոլիս հասած գողութեանց, օպանութեանց և չարագործութեանց արտաշնորհը, զորս միշտ տարբեր կերպիւ կը հաղորդեն գաւառական իշխանութիւնը երբ հարցուն պաշտօնէութեան կողմէն, պատասխանելով թէ իսպառ տեղի ունեցած չէ այդպիսի բան մը, կամ թէ արտաշնորհը չափազանցօրէն խոստ են, կը պատուիրէ որ, այսուհետեւ վերջ առաւ համար այդ անտեղութեանց, և առաւ սկսան իշխանութիւնը ամեն ա-

միս արձանագրեն սպանութեանց և ռազմաբնութեանց իրողութիւնները որք կը կատարուին իւրաքանչիւր քաղաքաց և գիւղորէից մէջ : Այս միջոցով մանրամասնաբար պիտի արձանագրուին ռեզին թուականը, պարագայները, եղանակը և փշխանութեան յանցանքարտին տրուած պատիժին կերպը և այլն :

Գայմագամները կը պարտին ամեն ամառ իսկ այս կերպով Միւթէսարքիներուն գրել, այս վերջինք ալ վարչներուն պիտի գրեն, և վարչներն ալ ներքին գործոց պաշտօնէութեան, վարչները արձանագրութեանց հետ միասին տեղեկագիր մ'ալ պիտի ուղղեն գաղաներու կամ նահիլներու զանազան կացութեանց վերայ : Շրջաբերականը կը յաւելու նաեւ որ այս պատուէրը խստիւ չգործադրուած ատեն նշանակուի ընդունին պատուիրեալք, անալիս անգամ պարզապէս յուշ պիտի առնուի իրենց, երկրորդ անգամ մէկ ամսականէն պիտի զրուկուին, և երրորդ անգամ պաշտօնանկ ըլլան :

Անցեալ ուրբաթ օր Միւթիլի մէջ սաստիկ երկրաշարժ մը ըլլալով ամբողջ կըզին կըշարժի, այնպէս որ տասը տարիէ ի վեր այս սաստիկութեամբ շարժ եղած չէ եղէր Բանի մը անգամ ևս կըշարժանակէ շարժք, բայց բարեբաղդաբար քիչ մը մը չէ առիթը :

Կերակի առաւօտ Ս. Սան Խանոս եկեղեցւոյ մէջ, Ռուսիոյ վեհափառ կայսեր կենաց գաւառանութենէն փրկուելուն համար, յատկապէս գոհարանակամ մաղթանք և Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ, ուր ներկայ կ'գտնուէր նաեւ Ռուսիոյ հիւպատոս Պ. Միւսիւրեւս :

Պատրիարքական նախկին փոխանորդ Արթ. Մկրտիան տէր Ստէփանէս քահանայ, որ եգիպտոսի աղգային գործոց քննիչ պաշտօնիւ անդուրած էր, ըստ արժանւոյն իւր պաշտօնը կատարելէ ետեւ ուրբաթ օր քաղաքս հասանտի վերադառնալով : Ն. Արժանապատուութիւնը մնադիր է քանի մը օր քաղաքս մնալու :

Հակահասունեան աղգայիններէն Գապարաճեան Վիլէն էֆ. ընտանեօք միասեղ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ գիրկը կը վերադառնայ :

Կիւմանաք թէ մեծաշուք էլիսա էֆէնտի Չայեան կայսերական կառավարութեան կողմէն պատուած է, Արտաքին գործոց միւսթէշարութեան օգնականի պաշտօնիւ :

Անթիքիքիք անուն Ամերիկեան գործէթը չորեքշաբթի օր մեր նաւահանգիստը հասաւ : Սիւրէայէն գալով, Սոյն գործէթը Կ. Պոլիս պիտի մեկնի յառաջիկայ շաբթուս սկիզբը, Հրամանատարն է Ժ. Օ. Սէֆրիճ և ունի 150 հոգի :

Բեֆօք հետեւեալ կը հրատարակէ :

Զմիւռնիոյ պէլէտիէի ժողովներու ուղարկութիւնը կը հրաւիրուի մինչ օր վերաբերեալ ընչից մէջ ներմուծուած խարգախութեանց վրայ : Բազմաթիւ հացագործներու արկւթին մէջ խառնուած են բակլայ, եգիպտացօրէն և սիւնեան, փողոցներուն մէջ ծախուած սալիպները դերժեն տեսակ տեսակ փառակար նիւթերէ, կաթը այնչափ խառնուած է ջրով, որ սնունդ տալու յատկութիւնը կորուսած է : Օլիւն չրախառն ալքօղ (ոգի) մ'է. միայն : Նայելը կ'ընենք ու չափերը կը ճշտեն, բայց անկարող են նա հասարակաց առողջութեան ֆասող այս խարգախութիւնները քննել : Ռուսի պէտէիէն կը պարտաւորի ասոնց քննելու առնուի :

Գաւառական ոստիկանութիւնը մօտերս պիտի ստուարանայ : Մեր գաւառի ոստիկանութեան գործակալաց թիւը 1700 է, Սիւրիւններն ալ միասեղ հաշուելով, Ասոնց վրայ պիտի աւելնան 300 հոգի ևս, որով 2000 անձինք պիտի ունենայ մեր վիլայէթը հասարակաց անվահանութեան հոկող :

Գանձային տեսչին գանդատանաց վրայ, Ալաշհիւրի գայմագամը պաշտօնանկ ըլլալով գաւառատանի կ'ենթարկուի : Այդ պաշտօնին կը կոչուի սուրճամանիկայ կերպով Մէնթէշի նախորդ մուհասէպէճի Հադդը էֆէնտի :

Գիւղերէն եկող ճանապարհորդք միշտ կը գանգատին գողերու և չարագործաց շտապելուն վրայ : Զերքէզները մանաւանդ մեծ թիւ մը կը կազմեն չարագործաց մէջ :

Լատմիլի Արգարեան ընկերութեան կողմէն Նախատ վարդաւհեան վարժարանի, անցեալ տնոյ մէջ ունեցած վնասակահաւութեան շահող թիւերը, որոնց ուղղուած ըլլալով հետագայ կերպիւ ընտարակեմք, Ե. հաւանիկ թիւերը :

4, 59, 82, 92, 98, 125, 145, 150, 188, 238, 282, 284, 324, 352, 377, 413, 420, 443, 453, 468, 498, 540, 562, 595 :

Թրիէտի և գաղղիական շոգենաւները որ շարժու մէջ կընդհանուէին գեռ միջև այսօր չհասան, օգտերուն գէշութեան պատճառաւ : Մարտիկա մէկնող շոգենաւն անգամ, որ երէկ ըստ սովորութեան, մեկնեցաւ, չկրնալով հանգուրժել հիւսիսային հողմէ կատաղած ծովուն ալեաց, քանի մը ժամէն ետեւ ետ դարձաւ :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Աֆիօն.—Պառլամենտը նուազէ, վերջին օրը շաբաթուան մէջ ծախուեցան 50 կողովի շախի գին 142—145 զուրուշի չէքին :

Բամալի.—Շաբթուս վերջերը այս նիւթն ալ եկած քիչ փոքաւորիկ Լոգրուէն հասած աննպատիկ լուրերուն համար, Գրեթէ 100 հալ մեքենայով մաքրուած տեսակէն ծախուեցան ի գին 440—445 զուրուշ կենդ ինարը, Ատանայի բամալէն ծախուեցան 50 հալ 425 զուրուշ :

Բալամուշ.—Այս նիւթէն ըստ բաւականի ծախուեցաւ այս շաբթուս, այսինքն 17,000 յիւն. դինար թէ բանուած և Ժէ չբանուած տեսակէն ի գին 78—112 զուրուշ Միւթժմանա կոչուած տեսակին գինն էր 147 զուրուշ :

ԵՄԵՆԱԹՅՈՒՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

ՆՈՐ ՔԵՐԹՈՒՄ ՆԵՐ

Պ. Կեմրոս իւր Թերզիանի, Աքիթտ տը Միւսէի բանաստեղծութիւններէն ընտրանք թարգմանած նոր քերթուածոց Բ. տետրակը ի լոյս ընծայուած ըլլալով, կը ծախուի թարգմանչին քով, Ֆրանկայ թաղ թիւ 51 : Պ. Պետրոս իւր Թերզիանի թարգմանութեան մէջ ունեցած յաջողակութիւնը՝ յայտնի է գրասէր աղգայնոց, վասնզի շատ առիթներով փորձուած է նորա քաջ հմտութիւնը թէքի հայ և թէքի գաղղիներէն լեզուս, ուստի, փոքրուշ քաղցր ոճ և հաւատարմ թարգմանութիւն մը պիտի տեսնեն թիւթերցողը մոյն քերթուածոց մէջ : Ի ծաւալումս գրականութեան և ի քաջալիւնութիւն թարգմանչին կը հրաւիրուիք զաղգայնոս մէյմէկ օրիսակ ունենալ անկէ :

ՃԱՇԱԿ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԿՐՈՒԹԻՒՆ

Ծաղկաբաղ ալիս արձիկ լեզուս, հանգրձ գրական, պատմական, կենսագրական եւայլ ծանօթութեամբ :

Ալեքսանդրէից Կ. Պիլիքէն

Սոյն գրքից արժան է որ ամեն ուսանողներու ձեռքը գտնուի : Ոճի և նիւթի ընտրութե մէջ վարժուելու համար, Երգարանակ իր մէջ Ալիշանի, Արաքիանի, Պէշիկթաշեանի, Նապանգեանի, Խորէնի, Կարապէտի և այլ քանի մը աղգրիւներու ստանաւոր և արժակ գրութիւնները տեղեկ ևս համարուող կենսականութիւններ, և ծանօթութիւնը կը գտնուին :

ՊՕԲԱԶՈՒ ՏԱՄՆՈՐԱՆԸ

Սոյն համալուար գործը, որ գրաւարձաւ մանրաւէյներու ժողովածոյ մէջ արդէն եւրոպայի մէջ ամեն լեզուներու թարգմանուած ըլլալով վերջին օրերս ընտրանք հայերէնի ալ թարգմանուած ու հրատարակուած է :

Դին երկու հատորին 4 արծաթ մեծիւրէ :

Տէր Լեւոնտիս

Գ. Կ. Գ. Պ. Կ. Կ. Կ.